

Una vegada acabat el conjunt quedava la feixuga tasca de carregar les pedres al molí, la manera de fer el transport era posar un potent cabiró travessant la mola per l'ull i posant una roda de carro a cada cantó per evitar que s'inclinara a algun costat, a cada part hi havia molts homes per tal d'evitar que bolcara la pedra i davant hi havia també d'altres amb cordes per tal de moure-les. Aquesta feina deuria ser especialment perillosa, més encara si cap, en la mola que portaven del Pla dels Avençs per fer-se el transport costera amunt, agreujant aquest perill el fet que els camins eren estrets i poc cuidats, eren els anomenats camins de pota, per tant, els pedrapiquers deuriem emplear molta perícia per tal d'organitzar a tan de "forçut inexpert". No sabem el nombre de participants però deuriem ser molts perquè van sacrificar set ovelles per al dinar que els van servir.

Aquest molí, com hem dit abans, ha estat uns 60 anys treballant en la temporada de molta que durava per terme mig tres o quatre mesos a partir del novembre. Cada dia feien dues parades equivalents a 150 kgs. cada una, i treballaven de 4 de la matinalda fins a les 10 de la nit, molent olives pròpies i d'altres propietaris del poble, cobrant per la molturació d'una parada un quarteró d'oli equivalent a 3 litres, en els darrers temps aquest percentatge a pagar va pujar però continuava fent-se amb espècie. En els primers temps el molí era de sang, posteriorment en la postguerra van canviar a motor de benzi-

na, el qual no va donar bon resultat, finalment en l'any 1950 van portar la llum elèctrica al poble, el que va fer possible l'electrificació de la mola.

Apart d'aquest molí, en la postguerra en hi havien dos més treballant, un C/ Baix nº 2 propietat de Bartolo Pitarch que posteriorment el va vendre a Àlvaro Barreda Pitarch i un altre Als Vilàs propietat de Primitivo Barreda. El d'Àlvaro ha desaparegut perquè van vendre totes les peces excepte una mola que la van colgar en els baixos de la mateixa casa amb ocasió d'unes reformes.

Respecte al molí de Primitivo, és de justícia dir que el propietari ha tingut la generositat i el bon gust de muntar les moles al seu carrer com a peces ornamentals i pensem també que com recurs educatiu per als més joves que no han conegut aquest vell ofici de moliner. Tal vegada l'ajuntament o alguna altra associació, amb el consentiment dels propietaris, deuria millorar aquestes interessants mostres fent el possible, perquè el molí dels germans José Emilio i Tomasa Belles Pitarch es conservara. També seria convenient completar el molí de Primitivo; és una llàstima que la premsa estiga actualment a terra i no muntada i cuidada per a fer més complet aquest monument. Si s'aconseguien aquestos objectius, tot i reconeixent que són de propietaris particulars i ells tenen l'última paraula, tindríem dues excel·lents mostres d'una de les activitats que en temps no llunyans va ser de les més característiques de la zona.

